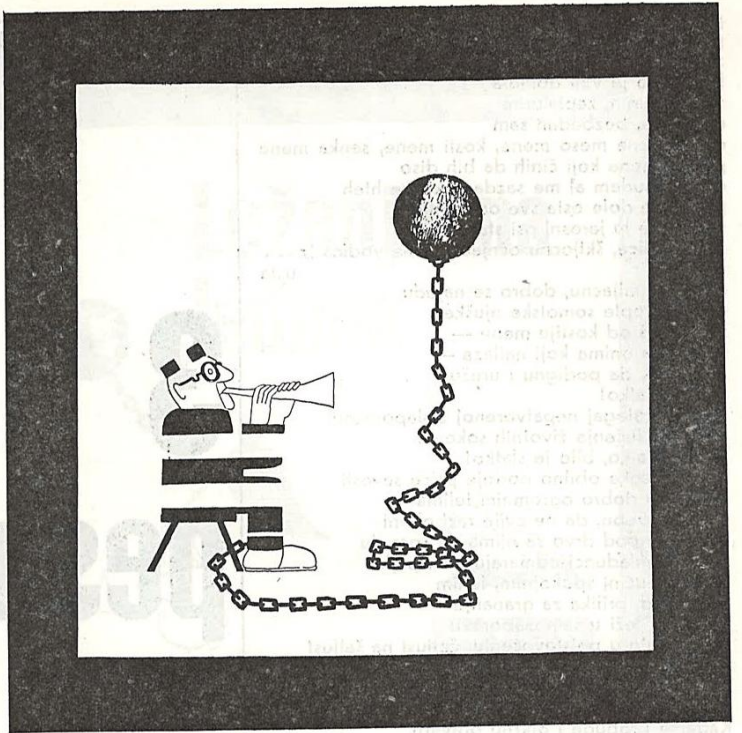

prae

Uveče sam bio negde na večeri i neobično mi se dopala jedna žena. Noću se vraćam kući pešice da bih ulicama spokojno, zapravo hodom onespokojen, uživao u sećanju na ženu. To je početak ljujavi: šta imam tada u ruci? Dve stvari: ženu spoljašnost, u prvom redu njenu haljinu, — zatim činjenicu da žena nije sa mnom, da mi nedostaje, čeznem za njom, što nije dobro. Najednom sam veći krojač od njenog krojača, poznajem svaki nabor, šav, predicu i dugme, s druge strane napipavam ustalasalu šupljinu tuge, osamljenosti koja se baršuna u san: između dvoga nema još nikakve povezanosti, to je kao violinista i klavirista koji su od priređivača koncerta doznali da kroz dva dana sviraju u Buenos Airesu, ali još se nikako nisu videli i nikada nisu vežbali zajedno. Takav je i foaje pozorišta Double Face kružna dvorana, nema u njoj ni jednog prozora, na tavanici ni jednog ukrasa ili udubljenja, sve je sam garavo crn somot. Jedina njena neobičnost sastoji se u tome da pod, s kraja na kraj debeli tepih koji upija zvuk, nije ravan već uzgiban: na polovini radijusa luk ispupčenja dostiže svoju najvišu tačku, zatim se opet spušta i završava u središtu kruga, u udubljenju nalik na cvetnu čašicu. Iz tog udubljenja uzdiže se jedna zlatnoružičasta, krljuštavo s brda s dola naborana vitka lampa ili prašnik koji doseže gotovo do tavanice — staklo nije svuda ujednačeno, te iza pojedinih šišarkastih ljuspica svetlost izbija rume-nija, drugde žuća. Kad čovek uđe, ne vidi ništa, samo ovu jesenje bronzanu električnu trsku koja slepoću dvorane pokazuje još slepljom, međutim, pod nogama mu se lagano penje vatom zaglavljen pod, jedva primetno, ali baš zato uznemirujuće, dakle veoma osetno. Jedina skulptura, jedina freska, jedini praktičan komad nameštaja koje je graditelj postavio u ovom zagušljivom holu, bila je u čovekovim nogama zanjihana prestrašenost, diskretna morska bolest uzrokovana nagibom — njegov se stil sastojao u tome da posredstvom nevidljivih jedva naznačenih oblika izazove različite lascivne agorafobije; nije to plastika, već naprotiv, škakljanje živaca koje se jedva razlikuje od narkotika. Kao sredstvo mu ne služi forma, niti prostor, već čovekovo poremećeno osećanje prostora prilikom kretanja kroz ovu „građevinu”: ne ume da iskaže šta je video, može jedino da pruži sasvim unutrašnji, apsolutno „osećajni” izveštaj. Samoća je jedna u takvom stilu građena galerija — džinovska crna padina od cvetnih latica, po kojoj čovek u vrtoglavi hoda tamo-amo, nije svestan tragova svojih nogu, jer tek što spusti stopalo na padinu, ona se smesta izmakne pod njim, te ne zna gde je tlo, gde stopalo, a gde trag, ili u kojim su kombinativnim redosledima prisutne ove tri stvari. A u sredini stoji nepoznata, lučnoga stasa lampa-žena u večernjoj haljini, sjakteći tesnim ostrim uglom devičanstva, bleštava, ali ne dajući svetla. Haljina i samoća. Leatrisu su mnogi obožavali, nije li verovatno da je u mnogim glavama i ona prisutna kao samo-haljina i samo-nije-tu? Uzalud se jedna žena podaje smesta i bilo kad, čak i u tom slučaju prisutno je ono „nije-tu” kao iskonski sastavni deo, i tu se većito pojavlači, kao odrešena ali neizgubiva vrpca noćne košulje, nekakav nedostatak, nekakva želja, nekakva misao u pogledu budućnosti koja, ukoliko se i ostvari, ipak je samo u budućnosti i to je dovoljno da se crni štit onoga „nije-tu” dometne kao tanjirić uz nejednak pribor poljupca.

Žensko oblačenje poseduje nekoliko stalnih oblika koji bolje govore o ljubavi nego bilo kakvo grljenje ili s didaktičnim ciljevima regulisan liaison, — takve su cipele, čarapa i bretela. Tri figuracije: cipela je britka valovita linija koja se završava energičnim ćirilčkim akcentom (ima li takvog?), čarapa je na hiljade geometrijskih kvadrata ili srca, na hiljade paralela, u maglu zgrušana fuga proporcija, a bretela je biološki hirovit damar, nekad napet, ponekad sveo. Kako je od jutra do večeri ovo prosečna ljubavna hrana (odnosi se prema ženi kao vazduh prema hlebu), nije li prirodno da im se naša duša i mišići prilagođavaju, — poljubac, brak, laž i laska slede nagovor formi cipele-tociljalke, čarape-metruma, bretele-vene. Linija cipele u prvom redu je dramski glissando: od kulminacije potpetice do vrška prstiju jedinstveno naglo obrušavanje od koga zamire dah, isto kao po udžbenicima što je linija koja označava temperaturu tragičke radnje koja u četvrtom činu dostiže vrhunac da bi odande s nemošću lavine pala u suzama obliven i higijenski preudubljen umivaonik petog čina. I skijaški skok je takav: predivan luk, melodično uglaćan crtež iznad snega i borova, — neprestani strah od smrti i najzd što-pericom izmereno prekratko vreme. Svaka ženska cipela, kada se pojavljuje na horizontu autobusnog stepenika, obavezno donosi u miraz ove tri stvari: melodijsku liniju, tragični slobodan pad i neobičan potres vremena, kao da su se dve uzastopne sekunde od straha nabile jedna na drugu, kao dve pretesno spojene šine na vrućini. Vredno je, dakle, fiksirati cipelu, jer se inače nigde drugde ne može istovremeno uživati u melodijskoj celovitosti i smrtonosnom iskliznuću. Ako nagib posmatramo od potplate, ravan deo koji pada pod nožne prste harmonično završava ritam kosine. Međutim, ako gledamo gornji deo, obradovaćemo se, naprotiv, ironičnom, štaviše burlesknom zastoju kosine, u „kapni” uvek postoji nekakva humoristično zapela, detinjasto prčasta crta koja zadržava od pete započeti afektirani, sportski i ariozno dolentni silazak. Ovo bilo namerno bilo nenamerno farsično obeležje primetno je zapravo ne samo kod nožnih prstiju, već i pri hodu (ali samo hodu), u ulozi (ulozi a ne obliku) čitave cipele: ljudski hod, splet pokreta nogu uopšte ne liči na otmene galebovski let linije stopala, štaviše, u poređenju s njim može se nazvati bogaljastim truncanjem. U sportskim listovima često se vide snimci skokova u vodu, pri čemu skakači fino izvijenih leđa i raširenih ruku lebde između trambuline i vode: zamislimo takvo jedno telo u ovom položaju postavljeno na seoska zaprežna kola kako se drmsa po blatnjavom putu — to je komika situacije u veseloj igri ženskog hoda. Možda na primeru ženske cipele biva najočitiše da u ljubavnoj fantaziji veću ulogu igra komad odeće od same ženske noge. Postoji, naravno, mnoštvo cipela-ličnosti, od kojih treba pomenuti samo dve krajnosti: onu načinjenu od životinjske kože, na šniranje i s posebnim jezikom, te večernju, apsolutno glatku svilenu cipelu bez kaiša i kopče. Prva podseća na one stare dečje portrete na kojima su trogodišnje švrče prikazane u krinolinama odraslih, s večernjim dekolteom i visoko češljanim perikama, a da nisu uistinu „ljudi”: i ušnirana cipela je previše haljini slična komplikovana stvar da bi prikrla primitivne oblike nogu. Poseđuje li žensko telo životinjskije, čak mineralnije glupog dela no što je gornji deo stopala sa svojom ispupčenom neandertalskom kosti, svojim neprijateljstvom prema komplikovanom? I zar taj deo da do-

bije rupice za dugmad, traku, od posebnog materijala sačinjeno prsluče i kopče? Glatke, isečene večernje cipele nas podsećaju na razliku između ruku i nogu (ukoliko smo ih inače zaboravili): dečja ruka biće nezgrapna ako joj umesto rukavice sa pet prstiju navuku kesu, a ženska noga, naprotiv, biće britko zgodna ako se svi prstići stegnu u jedne jedine tesne korice. Glupa golenjača se u tankovrhnj balskoj cipeli preobražava u izdužen, ovalan dragulj: i deo iznad gležnjeva, i meso neposredno kod prstiju, možda i deo samih prstiju (pri čemu naravno već i čarapa ima izvesnog udela) priključuju se naglom kratkom području golenjače i tako stvaraju dugu i blagu svilenu kosu, kao da stopalo nije zaseban anatomski blok, već samo jedinstvena padina na svetu koja otpočinje ispod kolena i završava se pri vrhu cipele. Jedna od osnovnih vrednosti cipele jeste upravo to progonstvo stopala: nema zahvalnijeg i pikantnijeg geometrijskog zadatka nego srazmerno malo plohu jednog višepovršinskog kolonastog oblika izolovati od ostalih, da bi se na taj način zaboravilo da se iza te male parcele izbočuju jedna druga besmisleno dolepljena površina, a da umesto nje nastaje optička varka po kojoj se mala ploha nastavlja s naznačenim pregibom sve do u beskonačnost, kao što se i izvan izolacionog prstena veronskog amfiteatra bestidna zaobljenost još veoma dugo nastavlja. Uske večernje cipele zaboravljaju zoološki blunder nožnog prsta. Ako posmatramo obnaženu žensku nogu, dužinu prstiju odnosi se prema stopalu u razmeri jedan prema tri, — takva je samo u ramu sličnoj večernjoj cipeli (misterija), kao jedan prema dvadeset, možda nula prema beskonačnom: potkolenica, gležanj, koleno, kapna predstavljaju većitu padinu bez početka i kraja. Pri tom, nagib tela ostavlja utisak strelasto prave kosine, naspram sklonosti druge cipele prema ležećem S. Kao što na mističan način nožni prsti (1:3!) sada mogu da stanu pod nekolikomilimetarsku traku, na isto tako mističan način stopalo koje pada pod uglom od trideset stepeni izgleda kao da sa osamdeset pet stepeni klizi od pete ka zemlji, stopalo i potkolenica ne čine gotovo nikakav ugao, već se bez prelaza nadovezuju jedno na drugo: sve je vrtoglavo okomito, samo neposredno pri dodiru sa zemljom postoji mikroskopska crna horizontala, a to je upravo cipela — čaura za nohte. Zamislimo jednu na vrh postavljenu beskrajno vitku i dugu kupu, odsecimo joj kosi segment (elipsu), čiji je jedan kraj gore, skoro pri samoj osnovi kupe, a drugi skoro pri dnu do samog vrha (ili skoro vertikalnu ravan koja polovi kupu): ženska noga i večernja cipela koja učestvuje samo kao crna kapara, odnose se međusobno kao kupa i njen presek. Postoje dva gotovo vertikalna nagiba: jedan pripada čarapi, a drugi ravni preseka crne cipele, i ova dva nagiba eventualno zatvaraju ugao od tri stepena — to je ostalo od nezgrapne potkolenice i stopala. To je, dakle, koren žene. Najbolje je posmatrati njene tragove na asfaltu: mali nakrivljeni trapezoidni flaster, iza njega praznina, najzad tačkasti otisak potpetice. Najvažnija je, razume se, praznina između njih, čovek oseća nad njom zmi-joliki ikarovski beg, kao što se i na trapezu oseća trenja sa zemljom, a na potpetici okomit ubod; peta je mahom tamnije otisnuta od tabana. Praznina, dve različite forme senčene različitim intenzitetom: takva je neodlučna, sebi samoj protivrečna i otpadnička osnova ženskog tela. Nigde ne vrši odlučan pritisak na tlo: dodir između potplate i asfalta je samo okazionalistička paralela, ne snaga, — inekcijakikser potpetice je pre prisilan spoticaj, kruto zapinjanje, no dinamički rad — žene su sasvim slučajno ostale stojeći na zemlji. Sta bi bilo kad bi se kipovi podizali na postolja na isti način kao žene na visoke potpetice: naheo? Izdignu ih, ali i spuste: žene se uvek udaljuju od tla silovito se propinjući nad svojim potpeticama, da bi s nožnim prstima poput razmetnog sina ponovo pale nazad. Čvrsti organ polu-apoteoze uvek pobuđuje pored toga i nekakav utisak oružja: kad žena prekrsti nogu preko noge te potpetica ostane da visi u vazduhu, ona u potpunosti izgleda kao kljova rinocerosa ili nekakva vavilonska mamuza. Njena borbenost tim je veća što su i najelegantnijoj balskoj cipeli potplata i potpetica prljave: to je jedini pompezniiji deo oćece na kome je prljavština otrpljen sastavi deo. Kada se jedna cipela podiže u vazduh (na primer u garderobi prilikom skidanja kaljača), s izvesnim uzbuđenjem motrimo njen donji deo, jer zapravo tamo počinje žena, — u toj meri smo lokal, tačnije geopatrioti da smatramo važnijim onaj deo svake stvari koji se dodiruje sa zemljom i čudno je da tamo, neposredno kraj svile i zlatnih karika vidimo beličasto-zelenu rošavu prljavštinu ulica i podova, a da pritom ne postoji pravo na nju, kao što postoji kod cveta koji je ipak izrastao iz unutrašnjosti zemlje, dok je ovde prljavština samo nepravedan i možda lažan pečat gravitacije. Večernja cipela ostavlja utisak dubokog i frivolnog dekoltea, baš kao i nekadašnji dekoltei na grudima, — kako bi bilo čudno kad bi se pod izrezom na grudima našle krupne mrlje blata kao na cipeli. Lako je naravno nagoti V u ljubavnim uzengijama U-izreza da budu frivolni, ta grudi su stari banalan mamac, — međutim, kod glupe golenjače tim je zanimljivije što ona svoje sezanje za beskonačnim ume da iskoristi u svrhu frivolnog golišavljenja: na mestu gde se niko nije nadao nikakvoj čari, nastaje radost, jer je ono s okomitom smelošću, izazovno otkriveno. Tu je baš u celoj svojoj sirovosti vidljiva drevna mudrost po kojoj više volimo samo otkrivanje od onoga što se otkriva. I tamo gde je iz stopala nastala druga žena, štaviše od čitavog akta aktinija fiktavna paradigma nagosti, zauvek prebivaju blato i prijež. Ova neanatomska, već samo formalna, skoro isključivo pojavna nagost (ili slika apstraktnog smisla "nagote", a ne njenog sadržaja) vodi već čarapama, kojima je ovo jedna od osnovnih smicalicama.

(Fragment)

Prevod sa mađarskog:
JUDITA ŠALGO

BRATO PAVLOVIĆ

3

pesme

SREBRNA GALAMA ANDELA

U ogledalima desetak igala
Čestica pored odbačenog cveta
Prestala anđela srebrna galama
Otvoren sokak dodiruje vetar

O njoj pišeš O daljini čistoj
Svučenju iza ugla vodoskoka
Ući u ulicu novu nije isto
Kao do fajne neba visok sokak

Devojački sanduk Tu anđeo spava
Neobučena Sve stvari čiste
Zelje su hiže Odgurni paravan
Pomakni munju Nema je više.

MRAMORAN STOČIĆ LETA

U Mesec ukucan luster
Noć je svetlosti prag
I uđu u prste
Sitne daljine vrb

Zriču zrikavci Šapnem
Srebrni autogram
Iz tla iskoči pašče
Miš je u gumi auta

A ladoleža list okrugao
Na malo srce liči
Zvonka dojka kao ugao
Viša Još viši uskličnik

Vrh dvorca jutra udari
Dva stakla cipelica maljem
Srebro odgurnu rudari
I idu bistri dalje

Mramoran stočić leta
Kelner vrh rode nosi
Od devojaka sa sleta
Još lepši imaš profil

I ladoleža list okrugao
Na malo srce liči
Zvonka dojka kao ugao
Viša Još viši uskličnik.

SREBRNOG DINARA GRB I SESTRA

Ta stabla sad su više visoka
Lahor im liči na tvoju kosu
I seo sam pod nebo Kockar
Bistar na travu Tanku i oštru

S mladosti zaista A kao s pokerom!
Lepša od srpa jutra i vetra
Rečju si ili duše pokretom
Srebrnog dinara grb i sestra

Čekićem udarana Udarana svetlost
Ljubavi ivico Neboderu nacije!
Umorno radosan Bistru neveseo
S večnog balkona posle ovacije

Posmatram ipak u godine bežiš
Što koplje sećanje lome I sve leče
Mir tvojih ruku oko mene leži
I u očima ti balerine kleče.